

«Білім беру ұйымдарында буллингтің алдын алу бағдарламасының ғылыми-практикалық негіздері»

1. Жалпы ережелер

«Білім беру ұйымдарында буллингтің алдын алу бағдарламасының ғылыми-практикалық негіздері» біліктілікті арттыру курсының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) орта білім беру ұйымдарының педагогтеріне арналған.

Бағдарламаның өзектілігі білім беру ұйымдарының практикасына кәметке толмағандарға қатысты зорлық-зомбылық, буллинг және кибербуллинг фактілерінің өсуіне кедергі келтіретін тетіктер мен әдістемелер жүйесін енгізу қажеттілігімен айқындалады.

Осыған байланысты педагогтердің біліктілігін арттыру мектептегі білім беру ортасының қауіпсіздігін қамтамасыз ету, мектеп буллингiнiң алдын алудың тиімді кешенді бағдарламаларын әзірлеу және іске асыру саласындағы педагогтердің біліктілігін арттыру қажет.

Жол инфрақұрылымының, ғимараттардың, киімнің, балаларға арналған азық-түліктің қауіпсіздігі мәселелеріне ерекше назар аудару қажет.

2023 жылы Қазақстан халқына Жолдауында Президент Қ.Ж.Тоқаев өскелең ұрпақтың психикалық денсаулығын сақтау бойынша жаңа шаралар қабылдау қажеттігін атап өтті. Осы мақсатта білім беру мекемелерінде психологиялық қолдау қызметін институционалдық күшейту, бірыңғай сенім телефонын ұйымдастыру және зорлық-зомбылық пен қорқыту құрбандарына көмек көрсетудің пәрменді бағдарламасын әзірлеу талап етіледі.

Тәуелсіздік жылдары Қазақстан 15 халықаралық құжатты ратификациялады, оның біріншісі Бала құқықтары туралы Конвенция болды. Оның барлық баптары бүгінде елдің заңнамалық актілеріне енгізілген. Балалардың құқықтарын реттейтін 45-тен астам нормативтік құқықтық актілер қабылданды.

2022 жылы Қазақстанда балалардың хал-ахуал индексін енгізумен өмірдің әртүрлі салаларындағы балалардың жағдайын жақсарту, олардың құқықтары мен мүдделерін қорғау жүйесін жетілдіру жөніндегі ұлттық саясаттың тиімділігін бағалау үшін жағдайлар жасалды.

Қазіргі уақытта жаппай тенденция дәстүрлі түрде балалық шаққа тән әлемді, нигилизмді, пессимизмді, басқаларға қатысты зорлық-зомбылық көріністерін және аутодеструктивті мінез-құлықты оң қабылдауды ығыстыру болды.

Мәселен, 2022 жылғы Қазақстан Республикасындағы балалардың жағдайы туралы баяндаманың деректері бойынша жаппай сипатқа ие болды:

- өз-өзіне қол жұмсауға әкеп соқтыратын балалардың психоэмоционалдық жай-күйінің бұзылуы;
- балаларға қатысты қылмыстар, физикалық және психологиялық зорлық-зомбылық (қорқыту, кибербуллинг және т. б.);
- көбінесе отбасылардың қолайсыздығынан туындаған балалар қылмысы;

– электрондық кеңістіктің теріс әсері (интернет, әлеуметтік желілер).

Республикада балалар ортасында аутоагрессивті мінез-құлық пен суицидтің жиілігі тұрақты жоғары: 2020 жыл – 144 факт (әрекет – 307), 2021 жыл – 175 факт (әрекет – 373), 2022 жыл – 155 факт (әрекет – 309), 6 ай. 2023 жыл – 95 факт (әрекет – 207).

Жасөспірімдер ортасындағы криминогендік жағдай күрделене түсті (2021 ж. – 1529, 2022 ж. – 1735, 6 ай. 2023 ж. – 844), кәмелетке толмағандар жасаған қылмыстар санының айтарлықтай өсуіне (13,4%) жол берілді.

PISA 2018 халықаралық зерттеуі аясында жүргізілген сауалнамаға сәйкес, Қазақстандағы 15 жастағы әрбір төртінші оқушы қорқытудың қандай да бір түріне ұшырайды: келемеждеу, қорқыту, физикалық қорқыту. Интернетті пайдаланатын, ұялы телефондары мен компьютерлері бар 11-15 жас аралығындағы балалардың 70%-дан астамы электронды кеңістіктегі кибербуллингке ең осал болып табылады (ЮНИСЕФ, 2019).

Қазақстанның мәдени ерекшеліктерін назарға ала отырып, отандық зерттеулердің нәтижелері мен табысты халықаралық тәжірибені ескеретін буллингтің алдын алу және оған қарсы іс-қимыл жөніндегі ұлттық бағдарламаны әзірлеу қажет. Жергілікті қоғамдастықтың бірегей ерекшеліктерін ескеретін бағдарлама білім беру процесінің барлық субъектілерін: білім алушыларды, ата-аналарды, педагогтерді, білім беру ұйымының барлық қызметкерлерін баланың жеке басына құндылық қатынасы негізінде қорлауға нөлдік төзімділік мәдениетін қалыптастыруға ықпал ететін болады.

Осыған байланысты қойылған міндеттерді шешу жолдарының бірі балаларды буллингтің/қорқытудың алдын алу жөніндегі қызметтің тиімділігін арттыру мақсатында білім беру ұйымдары педагогтерінің кәсіби құзыреттерін үздіксіз дамыту болып табылады.

2. Глоссарий

Аутоагрессивті мінез-құлық – бұл өзінің соматикалық немесе психикалық денсаулығына қандай да бір зиян келтіруге бағытталған әрекеттер.

Аутодеструктивті мінез-құлық – бұл адамның физикалық немесе психикалық бұзылуының салдары болып табылатын байқаусызда жасалатын әрекеттер (олардың нәтижесі ретінде өлім мүмкіндігін білмеу кезіндегі қасақана әрекеттер). Аутоагрессивті мінез-құлықтың бір түрі.

Қауіпсіз білім беру ортасы – білім беру ұйымының ішкі өмірінің тұтас сапалық сипаттамасы, онда білім беру процесінің әрбір қатысушысына психологиялық-физикалық қауіпсіздік құқықтары мен нормаларының сақталуына кепілдік беріледі, әрбір білім алушының жеке дамуы үшін жағдайлар жасалады.

Виктимизация – адамды қылмыстық шабуылдың құрбанына айналдыру процесі, сондай-ақ осы процестің жеке және жаппай ауқымдағы нәтижесі.

Просоциалды мінез-құлық – бұл: а) басқа адамға пайда әкелу мақсаты бар, б) басқа адамға (басқа адамдарға) нақты пайда әкелетін және в) тек альтуистік ниетпен риясыз орындалатын әрекеттер

Әлеуметтік-эмоционалды оқыту (ӘЭО) – адамның өмірдегі әл-ауқатының негізі болып табылатын дағдылар мен құзыреттерді дамытуға бағытталған білім беру процесі. ӘЭО процесінде білім алушылар эмоцияларды басқару және жеке және ұжымдық мақсаттарға жету, басқаларға эмпатияны сезіну және көрсету, басқалармен қолдаушы қарым-қатынас орнату үшін білім, дағдылар мен көзқарастарды игереді және қолданады.

Әлеуметтік-эмоционалды дағдылар (ӘЭД) – бұл саналылықты (өз эмоцияларын тану қабілеті), өзін-өзі реттеуді (өзінің эмоционалдық жағдайын басқару қабілеті), эмпатияны (басқа адамдардың сезімдерін түсіну, эмпатиялау және құрметтеу қабілеті) қамтитын дағдылар, қарым-қатынас дағдылары (позитивті қарым-қатынас орнату және қолдау, жанжалдарды конструктивті шешу).

Баланы қорлау (қорқыту, буллинг) – қорқыту сипатындағы жүйелі (екі немесе одан да көп рет) әрекеттер, қудалау және (немесе) қорқыту, оның ішінде біреуді қандай да бір әрекетті жасауға немесе жасаудан бас тартуға мәжбүрлеуге бағытталған әрекеттер, сол сияқты көпшілік алдында жасалған немесе бұқаралық ақпарат құралдарын және (немесе) телекоммуникация желілерін пайдалану (кибербуллинг).

Білім берудегі құндылықтық тәсілдеме – бұл танымдық және практикалық тәсілдер арасындағы байланыс болып табылатын механизм; құндылықтар, әлеуметтік және мәдени факторлар мен жеке тұлға арасындағы байланысты орнатады.

Эмоционалды интеллект – бұл өз бойындағы және басқалардағы эмоцияларды түсіну, сондай-ақ өзгертін ортаға және өзгертін талаптарға эмоционалды түрде бейімделу қабілеті.

3. Бағдарламаның тақырыптары

Бұл курстың жаңалығы бірінші рет білім беру ұйымдарының педагогтеріне арналған Бағдарлама әзірленіп, онда білім алушылардың жобалық іс-әрекеті негізінде қорқытудың (буллингтің) алдын алудың біртұтас, жүйелі тәсілдемесі жүзеге асырылуында.

Осы бағдарламаның мазмұны бағдарламаның мынадай аспектілерін игеру арқылы орта білім беру ұйымдарында қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал құру бойынша педагогтердің жүйелі жұмыс дағдыларын, интерактивті әдістері мен педагогикалық қызмет нысандарын меңгеруіне бағытталған:

– «қорқыту (буллинг)» ұғымының мәні, түрлерінің жіктелуі, пайда болу себептері;

– орта білім беру ұйымдарында балалардың өмірі мен денсаулығының қауіпсіздігі үшін жағдай жасаудың заманауи тәсілдемелері;

– білім беру ұйымдарында балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі және "ДосболLike" білім беру ұйымдарында балаларды қорқытудың (буллингтің) алдын алу бағдарламасын іске асырудағы педагогтердің құзыреті.

Мақсатқа жету және курстық оқыту мәселелерін табысты шешу үшін тыңдаушылар білім беру ұйымдарында қорқытудың (буллингтің) алдын алу және оған қарсы тұру үшін қажетті жағдайларды жасаудың жаңа тәсілдемелерін қолдана отырып, кейстерді талдайды және шешеді.

4. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты: білім алушылардың жобалық іс-әрекеті негізінде білім беру ұйымдарында қорқытудың (буллингке) алдын алу және тиімді қарсы іс-қимыл жүйесін іске асыру бойынша орта білім беру ұйымдары педагогтерінің кәсіби құзыреттерін жетілдіру.

Бағдарламаның міндеттері:

1) білім беру ұйымдарында қорқытудың (буллингтің) алдын алу жөніндегі педагогтердің психологиялық-педагогикалық қызметін реттейтін нормативтік-құқықтық актілер туралы, «ДосболLike» бағдарламасының тұжырымдамалық және мазмұндық-әдістемелік негіздері туралы тыңдаушылардың білімдерін жүйелеу;

2) білім беру ұйымдарында балаларды қорқытуға (буллингке) қарсы іс-қимыл бойынша жүйелі жұмыс дағдыларын дамыту;

3) тыңдаушыларды білім беру ұйымдарында қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал жасауға ынталандыру.

Күтілетін нәтижелер

Курс аяқталғаннан кейін тыңдаушылар:

1) білім беру ұйымдарындағы қорқытудың (буллингтің) алдын алу бойынша педагогтердің психологиялық-педагогикалық қызметін реттейтін құқықтық актілер туралы, «DosbolLike» бағдарламасының тұжырымдамалық және мазмұндық-әдістемелік негіздері туралы білім алушылардың білімін жүйелейді;

2) білім беру ұйымдарында балаларды қорқытуға (буллингке) қарсы іс-қимыл бойынша жүйелі жұмыс дағдыларын дамытады;

4) білім беру ұйымдарында қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал жасауға ынталандырады.

5. Курстың құрылымы мен мазмұны

Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны бағдарлама жоспарын қамтиды, күтілетін нәтижелердің бағдарламаның мақсаттары мен міндеттерімен байланысын көрсетеді.

Бағдарлама 5 модульден тұрады:

- 1) Кіріспе модуль
- 2) Ұйымдастыру-басқару модулі
- 3) Мазмұндық-әдістемелік модуль
- 4) Вариативті модуль
- 5) Бағалау-нәтижелілік модулі.

Модульдер орта білім беру ұйымдары педагогтерінің қорқытудың (буллингтің) алдын алу жөніндегі психологиялық-педагогикалық құзыреттерін дамытуға бағытталған.

Кіріспе модуль тыңдаушыларға курстың өзектілігімен, мақсатымен, міндеттерімен және күтілетін нәтижелерімен; Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес балаларды қорқытудың (буллингтің) алдын алу бойынша орта білім беру ұйымдары педагогтерінің қызметін регламенттейтін нормативтік-құқықтық актілермен танысуға мүмкіндік береді.

Білім беру ұйымдарында қауіпсіз ортаны құрудағы зорлық-зомбылық пен қорлаудан ада, бала үшін қауіпсіз кеңістік ретінде мектептің және қорқытуға қарсы топтың рөлі айқындалады. «DosbolLike» білім беру ұйымдарында балаларды қорлаудың алдын алу бағдарламасының мазмұны бойынша құнды-мақсатты бағдарлар талданады.

Модульдің практикалық бөлігі нормативтік-құқықтық актілердің мазмұнын қолдана отырып, кейс-тапсырманы шешуге арналған. Тыңдаушылардың курсты оқуға дайындық деңгейін анықтау мақсатында сауалнама қарастырылған.

Ұйымдастырушылық-басқарушылық модуль шеңберінде білім беру ұйымының қызметін жоспарлау, қорқытуға/буллингке қарсы іс-қимылдың тұтас жүйесін құру, оның тиімділігін диагностикалау және мониторингілеу, қызметкерлерді оқытуды ұйымдастыру мәселелері қаралады. Үкіметтік емес ұйымдармен, шығармашылық одақтармен, білікті сарапшылармен, ата-аналармен және т. б. әлеуметтік серіктестіктің маңыздылығы ашылады.

Мазмұндық-әдістемелік модуль шеңберінде тыңдаушылар білім алушылар арасында қорқытудың (буллингтің) алдын алу жөніндегі білім беру ұйымының стратегияларын мынадай сұрақтар арқылы қарайды: 1) білім беру ұйымдарында қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал жасау: педагогтер мен балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту әдістері мен тәсілдері, жобалық іс-әрекетті әлеуметтік-эмоционалдық оқытудың тиімді құралы ретінде пайдалану; оқушының әлеуеті баланы қорқытуға (буллингке) қарсы іс-қимылда өзін-өзі басқару; 2) қорқытудың (буллингтің) нақты жағдайларына белсенді жауап беру.

Оқытудың тиімділігіне қол жеткізу үшін тыңдаушылардың практикалық іс-әрекетінің әр түрлі түрлері қолданылады: тренингтер, шеберлік сыныптары, дөңгелек үстелдер, іскерлік ойындар, жобалау әдістері және т.б. тыңдаушыларды рефлексиялық іс-әрекетке практикалық енуі, жеке ұстанымын көрсету үшін жағдай жасау, кең пікір алмасу қарастырылған.

Вариативті модуль білім беру ұйымының оқу-тәрбие процесінде балаларды қорлауға (буллингке) нөлдік төзімділік мәдениетін дамыту жолдары туралы тыңдаушылардың түсініктерін тереңдету мақсатында әзірленген.

Бағалау-нәтижелілік модульдің мақсаты – курсты игерудің тиімділігін анықтау, тыңдаушылардың білім беру ұйымдарында қолайлы әлеуметтік-психологиялық климат құруға дайындығын анықтау.

Күндізгі бөлімнің оқу-тақырыптық жоспары

Оқу-тақырыптық жоспарда оқу сабақтарының тақырыптары мен формалары, оларды оқуға қарастырылған сағат саны көрсетіледі.

№	Сабақтардың тақырыптары	Деріс	Практикалық жұмыс	Шағын презентация	Барлығы
1.	Кіріспе модуль	5	5		10
1.1	Курстың өзектілігі, мақсаты, міндеттері, күтілетін нәтижелері. Балаларды қорқытудың (буллингтің) алдын алу бойынша педагогтердің қызметін реттейтін нормативтік актілер	1	1		2
1.2	Мектеп балалар үшін зорлық-зомбылық пен қорқытусыз қауіпсіз кеңістік ретінде. Кейс-тапсырмаларды шешу	1	1		2
1.3	Балаларды қорқытудың (буллингтің) алдын алудағы халықаралық және қазақстандық тәжірибесі	1	1		2
1.4	«ДосболLike» білім беру ұйымдарында балаларды қорқытудың алдын алу бағдарламасының мазмұны бойынша құндылық-мақсатты бағдарлар	1	1		2
1.5	Бағдарламаның әдіснамалық негіздері	1	1		2
2.	Ұйымдастырушылық-басқарушылық модуль	4	8		12
2.1	Білім беру ұйымдарында қорқытудың/буллингтің алдын алу және тиімді әрекет ету жүйесін құру. Білім беру ұйымының қызметін жоспарлау	1	1		2
2.2	Білім беру ұйымдарында қауіпсіз ортаны құрудағы қорқытуға қарсы топтың рөлі	1	1		2
2.3	Мұғалімдердің, мектеп ұжымының, ата-аналардың балаларды қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы тұру бойынша жүйелі оқытуды ұйымдастыру. Әлеуметтік серіктестік		2		2

2.4	Мектеп медиация әдісі мен медиация тәсілдемелерінің негіздері		2		2
2.5	Диагностика және мониторинг білім беру ұйымдарындағы қорлаудың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл тиімділігін қамтамасыз ету шарты ретінде	1	1		2
2.6	Білім беру ұйымдарындағы қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы іс-қимылды ұйымдастыруда интернет-ресурстардың мүмкіндіктерін пайдалану: әлеуметтік желілер, онлайн конференциялар, Google сауалнамасы, чаттар, арналар және т.б. Мазмұнды жоспар құру. Нәтижелерді ұсыну	1	1		2
3.	Мазмұндық-әдістемелік модуль	18	28		46
3.1	Қорқытудың/буллингтің алдын алудың негізгі шарты ретінде білім беруді ұйымдастыруда қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал туғызу: ұжымның әрбір мүшесінің рөлі, көшбасшылық стилінің әсері.	2	2		4
3.2	Педагогтің әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту	2	4		6
3.3	Қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы тұрудың негізі ретінде балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту.	2	4		6
3.4	Балаларда қиын және қауіпті жағдайлардан шығу қабілеті ретінде төзімділікті дамыту	2	2		4
3.5	Виктимизацияның алдын алу индивидтің агрессияға қарсы тұруға дайындығы ретінде	2	2		4
3.6	Белсенділік өмірлік жағдаяттарға сәтті бейімделу факторы ретінде	2	2		4
3.7	Жеке тұлғаның әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларын олардың өзара байланысында дамытудың әдістері мен тәсілдері (жаттығулар, тренингтік тапсырмалар, пікірталас).		6		6
3.8	Жобалық іс-әрекет балаларды оқытуды ұйымдастырудың жүйе құраушы компоненті ретінде	2	2		4
3.9	Баланы қорқыту/буллинг жағдаяттарына әрекет ету.	2	2		4
3.10	Оқушылардың өзін-өзі басқаруының балалар қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы тұру әлеуеті	2	2		4
4.	Вариативті модуль	2	4		6
4.1	Пәндік оқыту процесінде баланы қорқытуға (буллингке) мүлдем төзбеушілік мәдениетін				

	қалыптастыру				
4.2	Қосымша білім беру жүйесінде балаларды қорқытуға (буллингке) мүлдем төзбеушілік мәдениетін қалыптастыру				
5.	Бағалау-нәтижелілік модуль			6	6
5.1	Қорытынды жобаны (өнімді) қорғау. Өртүрлі форматтағы презентация: TEDex, жобаны қорғау, сторителлинг.			6	
	Барлығы:	29	45	6	80

Қашықтықтан оқыту курсының оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтардың тақырыптары	Вебинар	Өздігінен оқу тыңдаушы	Шағын презентация	Барлығы
1.	Кіріспе модуль	4	6		10
1.1	Курстың өзектілігі, мақсаты, міндеттері, күтілетін нәтижелері. Балаларды қорқытудың (буллингтің) алдын алу бойынша педагогтардың қызметін реттейтін нормативтік құқықтық актілер	1	1		2
1.2	Мектеп балалар үшін зорлық-зомбылық пен қорқытусыз қауіпсіз кеңістік ретінде Кейс-тапсырмаларды шешу	1	1		2
1.3	Балаларды қорқытудың (буллингтің) алдын алудағы халықаралық және қазақстандық тәжірибе		2		2
1.4	«ДосболLike» білім беру ұйымдарында балаларды қорқытудың алдын алу бағдарламасының мазмұны бойынша құндылық-мақсатты бағдарлар	1	1		2
1.5	Бағдарламаның әдіснамалық негіздері	1	1		2
2.	Ұйымдастырушылық-басқарушылық модуль	3	9		12
2.1	Білім беру ұйымдарында қорқытудың/буллингтің алдын алу және тиімді әрекет ету жүйесін құру. Білім беру ұйымының қызметін жоспарлау	1	1		2
2.2	Білім беру ұйымдарында қауіпсіз ортаны құрудағы қорқытуға қарсы топтың рөлі		2		2
2.3	Мұғалімдердің, мектеп ұжымының, ата-аналардың балаларды қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы тұру бойынша жүйелі оқытуды ұйымдастыру. Әлеуметтік серіктестік	1	1		2

2.4	Мектеп медиация әдісі мен медиация тәсілдемелерінің негіздері		2		2
2.5	Диагностика және мониторинг білім беру ұйымдарындағы қорлаудың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл тиімділігін қамтамасыз ету шарты ретінде	1	1		2
2.6	Білім беру ұйымдарындағы қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы іс-қимылды ұйымдастыруда интернет-ресурстардың мүмкіндіктерін пайдалану: әлеуметтік желілер, онлайн конференциялар, Google сауалнамасы, чаттар, арналар және т.б. Мазмұнды жоспар құру. Нәтижелерді ұсыну		2		2
3.	Мазмұндық-әдістемелік модуль	10	36		46
3.1	Қорқытудың/буллингтің алдын алудың негізгі шарты ретінде білім беруді ұйымдастыруда қолайлы әлеуметтік-психологиялық ахуал туғызу: ұжымның әрбір мүшесінің рөлі, көшбасшылық стилінің әсері.	1	3		4
3.2	Педагогтің әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту	1	5		6
3.3	Қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы тұрудың негізі ретінде балалардың әлеуметтік-эмоционалдық дағдыларын дамыту.	1	5		6
3.4	Балаларда қиын және қауіпті жағдайлардан шығу қабілеті ретінде төзімділікті дамыту	1	3		4
3.5	Виктимизацияның алдын алу индивидтің агрессияға қарсы тұруға дайындығы ретінде	1	3		4
3.6	Белсенділік өмірлік жағдайларға сәтті бейімделу факторы ретінде	1	3		4
3.7	Жеке тұлғаның әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларын олардың өзара байланысында дамытудың әдістері мен тәсілдері (жаттығулар, тренингтік тапсырмалар, пікірталас).	1	7		8
3.8	Жобалық іс-әрекет балаларды оқытуды ұйымдастырудың жүйе құраушы компоненті ретінде	1	2		3
3.9	Баланы қорқыту/буллинг жағдаяттарына әрекет ету.	1	2		3
3.10	Оқушылардың өзін-өзі басқаруының балаларды қорқытудың/буллингтің алдын алу және оған қарсы тұру әлеуеті	1	3		4
4.	Вариативті модуль	2	4		6
4.1	Пәндік оқыту процесінде баланы қорқытуға (буллингке) мүлдем төзбеушілік мәдениетін қалыптастыру				
4.2	Қосымша білім беру жүйесінде балаларды қорқытуға (буллингке) мүлдем төзбеушілік мәдениетін				

	қалыптастыру				
5.	Бағалау-нәтижелілік модуль			6	6
5.1	Қорытынды жобаны (өнімді) қорғау. Әртүрлі форматтағы презентация: TEDex , жобаны қорғау, сторителлинг.				
	Барлығы:	19	55	6	80

Ескерту. Курстың ұзақтығы 80 сағат, 1 академиялық сағат 45 минут.

6. Оқу процесін ұйымдастыру

Педагогтердің біліктілігін арттыру курстары келесі форматта ұйымдастырылады:

- 1) күндізгі оқу нысаны;
- 2) онлайн білім беру технологияларын пайдалана отырып оқыту.

Оқу процесі курстың оқу-тақырыптық жоспарына сәйкес ұйымдастырылады. Курстың ұзақтығы – 80 сағат.

Оқыту барысында тыңдаушылар теориялық білім мен практикалық дағдыларды меңгеріп, білім алушылардың әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларын дамытады. Бүкіл оқу процесі оқытылатын мәселелерді жаңаша түсінуге және курстың әрбір қатысушысының оңтайлы ашылуына ықпал ететін оқытушы мен тыңдаушылар арасындағы интерактивті ынтымақтастыққа негізделген.

Бағдарламалық материалды меңгеру үшін сабақта практикалық жаттығулар орындалып, белсенді және интерактивті оқыту әдістері қолданылады.

Онлайн оқу сабақтарында цифрлық технологияларды (бейнелекциялар, вебинарлар, бейнеконференциялар, Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom және т.с.с.) әртүрлі бағдарламалық құралды пайдаланып интернетте хабар алмасу қарастырылған.

7. Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

7.1. Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету – оқу процесінің ұйымдастыру формасына сәйкес келетін және тыңдаушылардың материалды меңгеруінің қажетті деңгейіне жетуге мүмкіндік беретін дидактикалық материалды қамтитын оқу-әдістемелік кешен. Оқу-әдістемелік кешен тыңдаушыларға оқу-тәрбие жұмысының нәтижелерін өз бетінше қадағалауға, түзетуге және тексеруге мүмкіндік береді.

7.2. Оқу-әдістемелік кешенге мыналар кіреді:

- 1) «Білім беру ұйымдарында буллингтің алдын алу бағдарламасының ғылыми-практикалық негіздері» педагогтердің біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы;
- 2) дәрістердің тезистері;
- 3) практикалық сабақтардың қысқаша сипаттамасы (жоспарлар, тапсырмалар);
- 4) үлестірме материалдар;
- 5) презентация материалдары;
- 6) негізгі және қосымша әдебиеттер тізбесі, оның ішінде электрондық тасымалдаушыдағы;
- 7) Интернет-ресурстардың тізбесі.

8. Оқыту нәтижелерін бағалау

Оқыту нәтижелерін қорытынды бағалау педагогикалық жобаларды қорғау немесе сабақтан тыс жұмыс жоспары түрінде жүзеге асырылады, бұл алынған білім негізінде жаңаны құрастыру дағдыларының деңгейін бағалауға мүмкіндік береді.

Кейсті бағалау критерийлері

№	Бағалау критерийлері	Ұпайлар	Пікірлер
1.	Кейстің орындалуы мен баяндалуының ғылыми-теориялық деңгейі	1	
2.	Кейс шешудің әртүрлі нұсқалары	1	
3.	Кәсіби өмір фактілеріне немесе жеке педагогикалық тәжірибеге негізделген аргумент	1	
4.	Кейсті талдау және оны шешудегі шығармашылық және дербестік дәрежесі; дәлелдеу және сендіру	1	
5.	Материалды ұсыну формасы және презентация сапасы; ауызша презентация кезіндегі сөйлеу мәдениеті, ым-ишара, мимика	1	
Барлығы		5	

Кейсті бағалау үшін келесі бағалау шкаласы анықталады:

- 2 ұпай – орындалмаған;
- 3 ұпай – жартылай орындалды;
- 4 ұпай – жеткіліксіз орындалды;
- 5 ұпай – толық орындалды.

Бағалау шкаласы

Ұпайлар	Деңгей	Белгі
5	жоғары	өте жақсы
4	орташадан жоғары	жақсы

3	орташа	қанағаттанарлық
2	төмен	қанағаттанарлықсыз

Онлайн оқыту кезінде тыңдаушылардың өзіндік жұмысын бағалау критерийлері

Оқу процесін қашықтықтан ұйымдастыру кезінде тыңдаушылардың білімін бақылау және бағалау мақсатында өзіндік жұмыс, кейс қорғау және қорытынды тестілеу ұйымдастырылады.

Өзіндік жұмысты тыңдаушы тікелей оқытушының жетекшілігімен сабақтарда (аудиториялық форма) және өз қалауы бойынша өзіне ыңғайлы уақытта, оқытушының тікелей бақылауынсыз (аудиториядан тыс форма) өз бетімен орындайды.

Өзіндік жұмыс түрлері тыңдаушылардың кәсіби қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған бағдарламаның мақсаты мен міндеттерімен анықталады: нормативтік құжаттарды талдау, балаларды қорқытудың/буллингтің алдын алудың халықаралық және қазақстандық тәжірибесін зерделеу; бағдарламаның әдіснамалық негіздерін, ғылыми-әдістемелік әдебиеттерді оқып-үйрену және т.б.

Өзіндік жұмыстың орындалуын бағалау үшін келесі критерийлер ерекшелінеді:

- 1) оқытылатын модуль бойынша оқу материалының мазмұнын бейнелеу;
- 2) теориялық материалды пайдалану;
- 3) теориялық қағидаларды дәлелдеу және ашу үшін практикалық мысалдар беру;
- 4) мазмұнның тапсырма тақырыбына/проблемасына сәйкестігі;
- 5) мәселенің ұсынылуының негіздемесі, толықтығы және анықтығы.

Өзіндік жұмыстың орындалуын бағалау үшін келесі ұпайлар ерекшелінеді:

- 0 ұпай – орындалмаған;
- 1 ұпай – жартылай орындалды;
- 2 ұпай – толық орындалды.

Тыңдаушылардың өзіндік жұмысты орындау білімін бағалау ұпайларды бес балдық жүйеге ауыстыру арқылы жүзеге асырылады:

- 1) «Өте жақсы»: 9-10 балл, (85-100%);
- 2) «Жақсы»: 7-8 ұпай, (75-84%);
- 3) «Қанағаттанарлық»: 5-6 балл, (50-74%).

9. Курстан кейінгі сүйемелдеу

Курстан кейінгі сүйемелдеу шараларының тізімі. Осы тізімнен тыңдаушылар жеке жоспары үшін тақырыптар таңдайды.

№	Атауы	Аяқталу формасы
1	Курстан кейінгі тәжірибеде қорқытудың/буллингтің алдын алу саласындағы жұмысты ұйымдастыруда педагогтердің кәсіби құзыреттіліктерінің жеке даму траекториясының жоспарын құру, тренермен келісім.	Курстан кейінгі тәжірибеде қорқытудың/буллингтің алдын алу саласындағы жұмысты ұйымдастыруда педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамытудың жеке траекториясының жоспары (Google формасы)
2	Педагогтердің педагогикалық қызметін реттейтін нормативтік құқықтық актілерге қорқытудың/буллингтің алдын алу бойынша ықтимал өзгерістер мен толықтырулар бойынша жеке консультациялар өткізу.	Әдістемелік көмек көрсету үшін жеке онлайн консультациялар
3	Курс аясындағы жарияланымдар бойынша кеңес беру	Бұқаралық ақпарат құралдарындағы мақалалар (аудандық, облыстық, республикалық)
4	Курстан кейінгі тәжірибе нәтижелері бойынша іс-шараларды ұйымдастыру	Дөңгелек үстел
5	Білім беру жүйесінде қорқытудың/буллингтің алдын алу бойынша табысты тәжірибені талдау және тарату бойынша педагогтердің бастамасымен іс-шараларды өткізуге әдістемелік қолдау көрсету	Вебинарлар, семинарлар, презентация және пікірталас алаңдары, шеберлік сыныптары
6	Білім беру ұйымындағы педагогтің кәсіби өсуін зерттеу	-семинарларда, вебинарларда, дөңгелек үстелдерде (аудандық, облыстық, республикалық деңгейде) баяндау; - облыстық, республикалық басылымдарда, бұқаралық ақпарат құралдарында педагогтердің мақалаларын (бірлескен автор болуы мүмкін) жариялау; - әдістемелік ұсынымдарды жариялау.

10. Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер

1. "Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі "Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі" атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі шаралар туралы" Қазақстан Республикасының Президенті Жарлығының жобасы туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 9 қыркүйектегі № 564 қаулысы

2. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» Ст. 5.п.п 38-1, п.п 38-2 , Ст. 6. п.1.

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>

3. Закон Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 293-VI ЗРК «О статусе педагога» Ст.5. п. 2. ст. 7. п.п 12. Ст. 15 п.п. 6-11.
<http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z190000029>
4. Закон Республики Казахстан от 4 июля 2001 года № 219 «О ратификации Факультативного протокола к Конвенции о правах ребенка, касающегося торговли детьми, детской проституции и детской порнографии».
5. Конвенция о правах ребенка (принята Генеральной Ассамблей ООН 20 ноября 1989 г.).
6. Закон Республики Казахстан от 4 декабря 2009 года «О профилактике бытового насилия» Гл. 1, ст.4, 15, Гл. 3, ст.16-19.
7. Закон Республики Казахстан от 1 апреля 2019 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам, связанным с деятельностью организаций, осуществляющих функции по защите прав ребенка» Ст.127-1.
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000240>
8. Закон Республики Казахстан от 8 августа 2002 г. «О правах ребенка в Республике Казахстан». Ст. 7, п. 4.
9. Закон Республики Казахстан от 2 июля 2018 г. «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию». Гл. 3, ст.10.
10. Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности».
11. Постановление Правительства Республики Казахстан от 30 июня 2017 года № 407. «Об утверждении Концепции кибербезопасности («Киберщит Казахстана»»)
12. Приказ Министра образования и науки РК от 07.06.2022 № 265 «Об утверждении норм оснащения оборудованием и мебелью организаций дошкольного, среднего образования, а также специальных организаций образования» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013272>
13. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 03.10.2022 № 415 «Правила организации и проведения курсов повышения квалификации педагогов, а также посткурсового сопровождения деятельности педагога»<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V160001342>
14. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 декабря 2020 года № 569 «Об утверждении Руководства по межведомственному взаимодействию по выявлению и работе с фактами насилия и жестокого обращения в отношении несовершеннолетнего».
15. Совместный приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 23 января 2019 года № 49 и Министра образования и науки Республики Казахстан от 23 января 2019 года № 32 «Об утверждении Стандартов и требований к оснащению организаций дошкольного и среднего образования системами видеонаблюдения» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1900018239>
16. Приказ Министра просвещения РК от 01.03.2023 № 56 «Об утверждении Типовых правил организации работы Попечительского совета и

порядок его избрания в организациях образования». Гл. 3, п.п. 6, 10, 15, 16.

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015584>

17. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 31 августа 2022 года № 385 «Об утверждении Типовых правил деятельности организаций дошкольного, начального, основного среднего, общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, специализированных, специальных, организациях образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, организациях дополнительного образования для детей и взрослых» Гл.1 п. 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029329>

18. Приказ и.о. Министра просвещения Республики Казахстан от 25 августа 2022 года № 377 «Об утверждении Правил деятельности психологической службы в организациях среднего образования».

19. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года № 6 «Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях образования».

20. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 декабря 2020 года № 569 «Об утверждении Руководства по межведомственному взаимодействию по выявлению и работе с фактами насилия и жестокого обращения в отношении несовершеннолетнего».

21. Дашук И.Н., Николаев В.А., Дашук К.В. Профессиональная подготовка будущих социальных педагогов к предотвращению школьного буллинг // Ученые записки Орловского государственного университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2019. — №1 (82). – С.217-222.

Қосымша әдебиеттер

22. Всемирная декларация об обеспечении выживания, защиты и развития детей (принята в Нью-Йорке 30 сентября 1990 г.).

23. Конвенция о защите детей от сексуальной эксплуатации и сексуального насилия (принята Советом Европы 25 октября 2007 г. в городе Лансароте, Испания).

24. Конвенции о борьбе с дискриминацией в области образования (принята Генеральной Ассамблеей ООН 14 декабря 1960 г.).

25. Саламанкская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями (приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество, Саламанка, Испания, 1994 г.).

26. Мальцева О. А. Профилактика жестокости и агрессивности в школьной среде и способы её преодоления. URL: <http://do.gendocs.ru/docs/index-66084.html>

27. Предотвращение насилия в образовательных организациях: информационно-методическое пособие для руководителей и педагогических работников образовательных организаций/Глазырина Л. А., Костенко М. А., Лопуга Е. В. / под ред. Епоян Т. А.; Уполномоченный по правам ребенка в Республике Карелия и др. – 3-е издание, переработанное. – Петрозаводск: Verso, 2020.

28. Формирование психологически безопасной образовательной среды: диагностический инструментарий, программы и технологии. Методические рекомендации для педагогов-психологов / авт.-сост.: Е. В. Мазурова. – Барнаул: КГБУ «Алтайский краевой центр психолого-педагогической и медико-социальной помощи», 2019. – 72 с. [Электронный ресурс].

29. Юрков Г. А. Ранняя и непосредственная профилактика противоправного насилия в среде несовершеннолетних. URL: <http://www.superinf.ru>

30. Организация работы школьных служб медиации: Методические рекомендации. /Сост. Г. С. Копбаева, Е. М. Антипкина, Е. А. Горбатова и др. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2019.

31. К вопросу о насилии как научном понятии / Сафа Сахиб Мамедова. Молодой ученый. – 2016. – № 8 (112). URL: <https://moluch.ru/archive/112/28582>

32. Фейдл Ч., Бялик М., Триллинг Б. Четырехмерное образование: Компетенции, необходимые для успеха / Чарльз Фейдл, Майя Бялик, Берни Триллинг: Пер. с англ. – М.: Издательская группа «Точка», 2018.

33. Школьный климат: концепция и инструмент измерения /Д. А. Александров, В. А. Иванюшина, Д. К. Ходоренко, К. А. Тенишева/ Нац. Исслед. ун-т «Высшая школа экономики», Лаборатория социологии образования и науки НИУ ВШЭ – Санкт-Петербург. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2018.

34. Шеръязданова Х.Т., Ауталипова У.И. Возрастная психология. Учебник, 2018. – 360 с.

«Научно-практические основы программы профилактики буллинга в организациях образования»

1. Общие положения

Образовательная программа курса повышения квалификации «Научно-практические основы программы профилактики буллинга в организациях образования» (далее – Программа) разработана для педагогов организаций среднего образования.

Актуальность Программы определяется необходимостью внедрения в практику организаций образования системы механизмов и методик, препятствующих росту фактов насилия, буллинга и кибербуллинга в отношении несовершеннолетних.

В связи с этим необходимо повышение квалификации педагогов в сфере обеспечения безопасности школьной образовательной среды, разработки и реализации эффективных комплексных программ предупреждения школьного буллинга.

Выступая с очередным посланием к народу Казахстана в 2023 году, Президент К.-Ж. Токаев отметил необходимость принятия новых мер по сохранению психического здоровья подрастающего поколения. С этой целью требуется институционально усилить в образовательных учреждениях службу психологической поддержки, организовать единый телефон доверия и разработать действенную программу помощи жертвам насилия и буллинга.

За годы независимости Казахстаном ратифицировано 15 международных документов, первым из которых стала Конвенция о правах ребенка. Все ее статьи сегодня имплементированы в законодательные акты страны. Принято свыше 45 нормативных правовых актов, регулирующих права детей.

С внедрением в 2022 году в Казахстане Индекса благополучия детей созданы условия для оценки эффективности национальной политики по улучшению положения детей в разных сферах жизни, совершенствованию системы защиты их прав и интересов.

В настоящее время массовой тенденцией стало вытеснение позитивного восприятия мира, традиционно присущего периоду детства, нигилизмом, пессимизмом, проявлениями насилия в отношении окружающих и аутодеструктивного поведения.

Так, по данным Доклада о положении детей в Республике Казахстан 2022 года, массовый характер приобрели:

- нарушения психоэмоционального состояния детей, приводящие к суициду;
- преступления в отношении детей, насилие физическое и психологическое (буллинг, кибербуллинг и др.);
- детская преступность, во многом обусловленная неблагополучием семей;

- негативное влияние электронного пространства (интернет, социальные сети).

Частота аутоагрессивного поведения и суицидов в детской среде в Республике стабильно высокая: 2020 год – 144 факта (попытки – 307), 2021 год – 175 фактов (попытки - 373), 2022 год – 155 фактов (попытки - 309), 6 мес. 2023 года – 95 фактов (попытки - 207).

Криминогенная ситуация в подростковой среде осложнилась (2021 г. – 1529, 2022 г. – 1735, 6 мес. 2023 г. – 844), допущен значительный рост (13,4%) числа преступлений, совершенных несовершеннолетними.

Согласно опросу, проведенному в рамках международного исследования PISA 2018, почти каждый четвертый школьник 15-летнего возраста в Казахстане подвергается тем или иным видам буллинга: насмешки, угрозы, физический буллинг. Более 70% детей в возрасте 11-15 лет, которые пользуются Интернетом, имеют мобильные телефоны и компьютеры, являются наиболее уязвимыми для кибербуллинга в электронном пространстве (ЮНИСЕФ, 2019).

Принимая во внимание культурные особенности Казахстана, необходима разработка национальной программы по профилактике и противодействию буллингу, которая будет учитывать результаты отечественных исследований и успешный международный опыт. Программа, учитывающая уникальные особенности местного сообщества, будет способствовать формированию культуры нулевой терпимости к травле всех субъектов образовательного процесса: обучающихся, родителей, педагогов, всех сотрудников организации образования на основе ценностного отношению к личности ребенка.

В связи с этим одним из путей решения поставленной задачи является непрерывное развитие профессиональных компетенций педагогов организаций образования с целью повышения эффективности деятельности по профилактике травли/буллинга детей.

2. Глоссарий

Аутоагрессивное поведение – действия, направленные на нанесение какого-либо ущерба своему соматическому или психическому здоровью.

Аутодеструктивное поведение – непреднамеренные действия (преднамеренные поступки при неосознании возможности смертельного исхода как их результата), следствием которых является физическое или психическое разрушение личности. Одна из форм аутоагрессивного поведения

Безопасная образовательная среда – целостная качественная характеристика внутренней жизни организации образования, где каждому участнику образовательного процесса гарантируется соблюдение прав и норм психолого-физической безопасности, создаются условия для индивидуального развития каждого обучающегося.

Виктимизация – процесс превращения лица в жертву преступного посягательства, а также результат этого процесса как в единичном, так и в массовом порядке

Просоциальное поведение – действия, которые: а) имеют целью принести пользу другому человеческому существу, б) доставляют реальную пользу другому человеку (другим людям) и в) совершаются бескорыстно, исключительно из альтуистических побуждений

Социально-эмоциональное обучение (СЭО) – образовательный процесс, ориентированный на развитие навыков и компетенций, которые принципиально важны для жизненного благополучия человека. В процессе СЭО обучающиеся приобретают и применяют знания, навыки и отношения для управления эмоциями и достижения личных и коллективных целей, чувствуют и проявляют сочувствие к другим, устанавливают поддерживающие отношения с окружающими.

Социально-эмоциональные навыки (СЭН) – это навыки, которые включают осознанность (умение распознавать свои эмоции), саморегуляцию (умение управлять своим эмоциональным состоянием), эмпатию (способность понимать сопереживать другим людям, уважать их чувства), навыки отношений (способность устанавливать и поддерживать позитивные отношения, конструктивно разрешать конфликты).

Травля (буллинг) ребенка – систематические (два и более раза) действия унижительного характера, преследование и (или) запугивание, в том числе направленные на принуждение к совершению или отказу от совершения какого-либо действия, а равно те же действия, совершенные публично или с использованием средств массовой информации и (или) сетей телекоммуникаций (кибербуллинг)

Ценностный подход в образовании – это механизм, являющийся связующим звеном между познавательным и практическим подходами; устанавливающий взаимосвязи между ценностями, социальными и культурными факторами и личностью.

Эмоциональный интеллект – это способность понимать эмоции у себя и у других, а также эмоционально адаптироваться к изменяющейся окружающей среде и изменяющимся требованиям.

3. Тематика Программы

Новизна данного курса заключается в том, что впервые для педагогов организаций образования разработана Программа, в которой реализован целостный, системный подход к профилактике травли (буллинга) на основе проектной деятельности обучающихся.

Содержание данной программы направлено на овладение педагогами навыками системной работы, интерактивными методами и формами педагогической деятельности по созданию благоприятного социально-

психологического климата в организации среднего образования через освоение следующих аспектов Программы:

- сущность понятия «травля (буллинг)», классификация видов, причины возникновения;
- современные подходы к созданию условий для безопасности жизни и здоровья детей в организациях среднего образования;
- компетенции педагогов в обеспечении безопасности детей в организациях образования и реализации Программы профилактики травли (буллинга) детей в организациях образования «ДосболLike».

Для достижения цели и успешного решения задач курсового обучения слушатели анализируют и решают кейсы, используя новые подходы к созданию необходимых условий для профилактики и противодействию травле (буллингу) в организации образования.

4. Цель, задачи и ожидаемые результаты Программы

Цель программы: совершенствование профессиональных компетенций педагогов организаций среднего образования по реализации системы профилактики и эффективного противодействия травле (буллингу) в организации образования на основе проектной деятельности обучающихся.

Задачи программы:

- 1) систематизировать знания слушателей о нормативно-правовых актах, регулирующих психолого-педагогическую деятельность педагогов по профилактике травли (буллинга) в организации образования, о концептуальных и содержательно-методических основах программы «ДосболLike»;
- 2) развивать навыки системной работы по противодействию травле (буллингу) детей в организациях образования;
- 3) мотивировать слушателей к созданию благоприятного социально-психологического климата в организации образования.

Ожидаемые результаты

По окончании курса слушатели:

- 1) владеют системными знаниями о нормативно-правовых актах, регулирующих психолого-педагогическую деятельность педагогов по профилактике травли (буллинга) в организации образования, о концептуальных и содержательно-методических основах программы «ДосболLike»;
- 2) владеют навыками системной работы по противодействию травле (буллингу) детей в организациях образования;
- 3) мотивированы к созданию благоприятного социально-психологического климата в организации образования.

5. Структура и содержание курса

Структура и содержание программы включает план программы, отражает взаимосвязь ожидаемых результатов с целями и задачами программы.

Программа состоит из 5 модулей:

- 1) Вводный модуль
- 2) Организационно-управленческий модуль
- 3) Содержательно-методический модуль
- 4) Вариативный модуль
- 5) Оценочно-результативный модуль.

Модули направлены на развитие психолого-педагогических компетенций педагогов организаций среднего образования по профилактике травли (буллинга).

Вводный модуль позволит слушателям ознакомиться с актуальностью, целью, задачами и ожидаемыми результатами курса; нормативно-правовыми актами, регламентирующими деятельность педагогов организаций среднего образования по профилактике травли (буллинга) детей в соответствии с законодательством Республики Казахстан. Раскрывается роль школы как безопасного пространства для ребенка, свободного от насилия и травли, и антибуллинговой команды в создании безопасной среды в организациях образования. Анализируются ценностно-целевые ориентиры содержания программы профилактики буллинга детей в организациях образования «ДосболLike».

Практическая часть модуля посвящена решению кейс-задания с использованием содержания нормативно-правовых актов. Предусмотрено анкетирование с целью выявления уровня готовности слушателей к изучению курса.

В рамках **организационно-управленческого модуля** рассматриваются вопросы планирования деятельности организации образования, создания целостной системы противодействия травле/буллингу, диагностики и мониторинга ее эффективности, организации обучения сотрудников. Раскрывается важность социального партнерства с неправительственными организациями, творческими союзами, квалифицированными экспертами, родителями и т.д.

В рамках **содержательно-методического модуля** слушатели рассмотрят стратегии организации образования по профилактике травли (буллинга) в среде обучающихся через вопросы: 1) создание благоприятного социально-психологического климата в организации образования: методы и приемы развития социально-эмоциональных навыков педагогов и детей, использование проектной деятельности как эффективного инструмента социально-эмоционального обучения; потенциал ученического самоуправления в противодействии травле (буллингу) ребенка; 2) активное реагирование на конкретные ситуации травли (буллинга).

С целью достижения эффективности обучения применяются разнообразные виды практической деятельности слушателей: тренинги, мастер-

классы, круглые столы, деловые игры, методы проектирования и др. Предусмотрено практическое погружение слушателей в рефлексивную деятельность, создание условий для проявления личной позиции, широкого обмена мнениями.

Вариативный модуль разработан с целью углубления представлений слушателей о путях развития культуры нулевой терпимости к травле (буллингу) детей в учебно-воспитательном процессе организации образования.

Назначение **оценочно-результативного модуля** – выявление эффективности освоения курса, определение готовности слушателей к созданию благоприятного социально-психологического климата в организации образования.

Учебно-тематический план курса очного обучения

Учебно-тематический план раскрывает темы и формы проведения учебных занятий, количество часов, предусмотренных на их изучение.

№	Тематика занятий	Лекция	Практическая работа	Мини-презентация	Всего
1.	Вводный модуль	5	5		10
1.1	Актуальность, цель, задачи, ожидаемые результаты курса. Нормативно-правовые акты, регламентирующие деятельность педагогов по профилактике травли (буллинга) ребенка	1	1		2
1.2	Школа как безопасное пространство для ребенка, свободное от насилия и травли Решение кейс-заданий	1	1		2
1.3	Международный и казахстанский опыт профилактики травли(буллинга) детей	1	1		2
1.4	Ценностно-целевые ориентиры содержания программы профилактики буллинга детей в организациях образования «ДосболLIKE»	1	1		2
1.5	Методологические основы программы	1	1		2
2.	Организационно-управленческий модуль	4	8		12
2.1	Создание системы профилактики и эффективного противодействия травле/буллингу в организации образования. Планирование деятельности организации образования	1	1		2
2.2	Роль антибуллинговой команды в создании безопасной среды в организациях образования	1	1		2

2.3	Организация системного обучения по профилактике и противодействию травли/ буллинга детей педагогов, сотрудников школ, родителей. Социальное партнерство		2		2
2.4	Основы метода школьной медиации и медиативного подхода		2		2
2.5	Диагностика и мониторинг как условие обеспечения эффективности профилактики и противодействия травле/буллингу в организации образования	1	1		2
2.6	Использование возможностей интернет-ресурсов в организации профилактики и противодействия травле/буллингу в организации образования: социальные сети, онлайн-конференции, гугл-опрос, чаты, каналы и т.д. Разработка контент-плана. Презентация результатов	1	1		2
3.	Содержательно-методический модуль	18	28		46
3.1	Создание благоприятного социально-психологического климата в организации образования как основное условие профилактики травли (буллинга): роль каждого члена коллектива, влияние стиля руководства	2	2		4
3.2	Развитие социально-эмоциональных навыков педагога	2	4		6
3.3	Развитие социально-эмоциональных навыков детей как основа профилактики и противодействия травле (буллингу).	2	4		6
3.4	Развитие жизнестойкости у детей как способности преодолевать трудные и опасные ситуации	2	2		4
3.5	Профилактика виктимности как готовности личности противостоять агрессии	2	2		4
3.6	Ассертивность как фактор успешной адаптации к жизненным ситуациям	2	2		4
3.7	Методы и приемы развития социально-эмоциональных навыков личности в их взаимосвязи (упражнения, тренинговые задания, дискуссия).		6		6
3.8	Проектная деятельность как системообразующий компонент организации обучения детей	2	2		4
3.9	Реагирование на ситуации травли (буллинга) ребенка.	2	2		4
3.10	Потенциал ученического самоуправления в профилактике и противодействии травле (буллингу) ребенка	2	2		4
4.	Вариативный модуль	2	4		6
4.1	Формирование культуры нулевой терпимости к				

	травле (буллингу) ребенка в процессе предметного обучения				
4.2	Формирование культуры нулевой терпимости к травле (буллингу) ребенка в системе дополнительного образования				
5.	Оценочно-результативный модуль			6	6
5.1	Защита итогового проекта (продукта). Презентация в разных форматах: TEDex, защита проекта, сторителлинг.			6	
	Всего:	29	45	6	80

Учебно-тематический план курса дистанционного обучения

№	Тематика занятий	Вебинар	Самостоятельное обуч. слушателя	Мини-презентация	Всего
1.	Вводный модуль	4	6		10
1.1	Актуальность, цель, задачи, ожидаемые результаты курса. Нормативно-правовые акты, регламентирующие деятельность педагогов по профилактике травли (буллинга) ребенка	1	1		2
1.2	Школа как безопасное пространство для ребенка, свободное от насилия и травли Решение кейс-заданий	1	1		2
1.3	Международный и казахстанский опыт профилактики травли(буллинга) детей		2		2
1.4	Ценностно-целевые ориентиры содержания программы профилактики буллинга детей в организациях образования «ДосболLIKE»	1	1		2
1.5	Методологические основы программы	1	1		2
2.	Организационно-управленческий модуль	3	9		12
2.1	Создание системы профилактики и эффективного противодействия травле/буллингу в организации образования. Планирование деятельности организации образования	1	1		2
2.2	Роль антибуллинговой команды в создании безопасной среды в организациях образования		2		2
2.3	Организация системного обучения по профилактике и противодействию травли/ буллинга детей педагогов, сотрудников школ, родителей. Социальное	1	1		2

	партнерство				
2.4	Основы метода школьной медиации и медиативного подхода		2		2
2.5	Диагностика и мониторинг как условие обеспечения эффективности профилактики и противодействия травле/буллингу в организации образования	1	1		2
2.6	Использование возможностей интернет-ресурсов в организации профилактики и противодействия травле/буллингу в организации образования: социальные сети, онлайн-конференции, гугл-опрос, чаты, каналы и т.д. Разработка контент-плана. Презентация результатов		2		2
3.	Содержательно-методический модуль	10	36		46
3.1	Создание благоприятного социально-психологического климата в организации образования как основное условие профилактики травли (буллинга): роль каждого члена коллектива, влияние стиля руководства	1	3		4
3.2	Развитие социально-эмоциональных навыков педагога	1	5		6
3.3	Развитие социально-эмоциональных навыков детей как основа профилактики и противодействия травле (буллингу).	1	5		6
3.4	Развитие жизнестойкости у детей как способности преодолевать трудные и опасные ситуации	1	3		4
3.5	Профилактика виктимности как готовности личности противостоять агрессии	1	3		4
3.6	Ассертивность как фактор успешной адаптации к жизненным ситуациям	1	3		4
3.7	Методы и приемы развития социально-эмоциональных навыков личности в их взаимосвязи (упражнения, тренинговые задания, дискуссия).	1	7		8
3.8	Проектная деятельность как системообразующий компонент организации обучения детей	1	2		3
3.9	Реагирование на ситуации травли (буллинга) ребенка.	1	2		3
3.10	Потенциал ученического самоуправления в профилактике и противодействии травле (буллингу) ребенка	1	3		4
4.	Вариативный модуль	2	4		6
4.1	Формирование культуры нулевой терпимости к травле (буллингу) ребенка в процессе предметного обучения				
4.2	Формирование культуры нулевой терпимости к травле (буллингу) ребенка в системе дополнительного образования				

5.	Оценочно-результативный модуль			6	6
5.1	Защита итогового проекта (продукта). Презентация в разных форматах: TEDex, защита проекта, сторителлинг.				
	Всего:	19	55	6	80

Примечание. Продолжительность курса составляет 80 часов, 1 академический час – 45 минут.

6. Организация учебного процесса

Курсы повышения квалификации педагогов организуются в формате:

- 1) очного обучения;
- 2) обучения с применением online образовательных технологий.

Учебный процесс организуется в соответствии с учебно-тематическим планом курса. Продолжительность курса 80 часов.

В ходе обучения слушатели получают теоретические знания и практические навыки по формированию социально-эмоциональных навыков обучающихся. Весь процесс обучения строится на интерактивном сотрудничестве преподавателя и слушателей, способствующем новому пониманию изучаемых вопросов, оптимальному раскрытию каждого участника курса.

В целях освоения программного материала на занятиях выполняются практические упражнения, используются методы активного и интерактивного обучения.

Учебные занятия в режиме online предусматривают процесс учебного взаимодействия в режиме реального времени с применением цифровых технологий (видеолекции, вебинары, видеоконференция, обмен сообщениями в сети Интернет с использованием различных программных средств типа Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom и т.д.).

7. Учебно-методическое обеспечение

7.1. Учебно-методическое обеспечение – учебно-методический комплекс, содержащий дидактический материал, соответствующий организационной форме учебно-воспитательного процесса и позволяющий слушателям достичь необходимого уровня усвоения материала. Учебно-методический комплекс позволяет слушателям самостоятельно контролировать, корректировать и проверять результаты учебной работы.

7.2. Учебно-методический комплекс включает:

- 1) образовательную программу курса повышения квалификации педагогов «Научно-практические основы и содержание программы профилактики буллинга в организациях образования»
- 2) тезисы лекций;
- 3) краткое описание практических занятий (планы, задания);
- 4) раздаточный материал;
- 5) презентационные материалы;
- 6) перечень основной и дополнительной литературы, в том числе на электронном носителе;
- 7) перечень Интернет-ресурсов.

8. Оценивание результатов обучения

Итоговое оценивание результатов обучения осуществляется в форме защиты педагогических проектов либо плана внеурочного мероприятия, которые позволят оценить уровень навыков конструирования нового на основе полученных знаний.

Критерии оценивания кейса

№	Критерии оценивания	Баллы	Комментарии
1.	Научно-теоретический уровень выполнения кейса и выступления	1	
2.	Многообразие вариантов решения кейса	1	
3.	Аргументация с опорой на факты профессиональной жизни или личный педагогический опыт	1	
4.	Степень творчества и самостоятельности в подходе к анализу кейса его решению; доказательность и убедительность	1	
5.	Форма изложения материала и качество презентации; культура речи, жестов, мимики при устной презентации	1	
Итого		5	

Для оценивания кейса определена следующая шкала оценивания:

- 2 балла – не реализовано;
- 3 балла – реализовано частично;
- 4 балла – недостаточно реализовано;
- 5 баллов – реализовано полностью.

Шкала оценивания

Баллы	Уровень	Отметка
5	высокий	отлично
4	выше среднего	хорошо
3	средний	удовлетворительно
2	низкий	неудовлетворительно

Критерии оценивания самостоятельной работы слушателей при онлайн обучении

При организации образовательного процесса в дистанционном формате с целью контроля и оценки знаний слушателей организуется самостоятельная работа, защита кейсов и итоговое тестирование.

Самостоятельная работа выполняется слушателем непосредственно на занятиях под руководством преподавателя (аудиторная форма) и самостоятельно по своему усмотрению в удобное для него время, без непосредственного контроля со стороны преподавателя (внеаудиторная форма).

Виды самостоятельной работы определяются целью и задачами программы, направленными на удовлетворение профессиональных потребностей слушателей: анализа нормативно-правовых документов, изучение международного и казахстанского опыта профилактики травли(буллинга) детей; изучение методологических основ программы, научной и методической литературы и т.д.

Для оценки выполнения самостоятельной работы выделяются следующие критерии:

- 1) отражение содержания учебного материала по изучаемому модулю;
- 2) использование теоретического материала;
- 3) приведение практических примеров для доказательства и раскрытия теоретических положений;
- 4) соответствие содержания теме/проблеме задания;
- 5) обоснование, полнота и четкость изложения вопроса.

Для оценивания выполнения самостоятельной работы выделяются следующие баллы:

- 0 баллов – не реализовано;
- 1 балл – реализовано частично;
- 2 балла – реализовано полностью.

Оценка знаний слушателей по выполнению самостоятельной работы осуществляется переводом баллов в пятибалльную систему:

- 1) «Отлично»: 9-10 баллов, (85-100%);
- 2) «Хорошо»: 7-8 баллов, (75-84%);
- 3) «Удовлетворительно»: 5-6 баллов, (50-74%).

9. Посткурсовое сопровождение

Перечень мероприятий для посткурсового сопровождения. Из этого перечня слушатели выберут мероприятия в свой индивидуальный план.

№	Наименования	Форма завершения
1	Составление Плана индивидуальной траектории развития профессиональных компетенций педагогов по организации работы	План индивидуальной траектории развития профессиональных компетенций педагогов по

	в сфере профилактики травли (буллинга) в посткурсовой практике, согласование с тренером	организации работы в сфере профилактики травли (буллинга) в посткурсовой практике (Google форма)
2	Проведение индивидуальных консультаций по возможным изменениям, дополнениям НПА, регулирующих педагогическую деятельность педагога по профилактике травли (буллинга)	Индивидуальные онлайн-консультации для оказания методической помощи
3	Консультация по публикациям в рамках тематики курса	Статья в СМИ (районные, областные, республиканские)
4	Организация мероприятий по результатам посткурсовой практики	Круглый стол
5	Методологическая поддержка в проведении мероприятий по инициативе педагогов для анализа и распространения успешного опыта по профилактике травли (буллинга) в системе образования	Вебинары, семинары, презентационные и дискуссионные площадки, мастер-классы
6	Изучение профессионального роста педагога организации образования	-выступление на семинарах, вебинарах, круглых столов (районного, областного, республиканского уровней); - публикации статей педагогов (возможно, в соавторстве) в областных, республиканских изданиях, СМИ; -издание методических рекомендаций.

10. Список основной и дополнительной литературы

Основная литература

3. Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана. «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 г.

4. Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» Ст. 5.п.п 38-1, п.п 38-2, Ст. 6. п.1.

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>

3. Закон Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 293-VI ЗРК «О статусе педагога» Ст.5. п. 2. ст. 7. п.п 12. Ст. 15 п.п. 6-11.

<http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z190000029>

14. Закон Республики Казахстан от 4 июля 2001 года № 219 «О ратификации Факультативного протокола к Конвенции о правах ребенка, касающегося торговли детьми, детской проституции и детской порнографии».

15. Конвенция о правах ребенка (принята Генеральной Ассамблей ООН 20 ноября 1989 г.).

16. Закон Республики Казахстан от 4 декабря 2009 года «О профилактике бытового насилия» Гл. 1, ст.4, 15, Гл. 3, ст.16-19.

17. Закон Республики Казахстан от 1 апреля 2019 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам, связанным с деятельностью организаций, осуществляющих функции по защите прав ребенка» Ст.127-1. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000240>

18. Закон Республики Казахстан от 8 августа 2002 г. «О правах ребенка в Республике Казахстан». Ст. 7, п. 4.

19. Закон Республики Казахстан от 2 июля 2018 г. «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию». Гл. 3, ст.10.

20. Закон Республики Казахстан от 9 июля 2004 года «О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности».

21. Постановление Правительства Республики Казахстан от 30 июня 2017 года № 407. «Об утверждении Концепции кибербезопасности («Киберщит Казахстана»)

22. Приказ Министра образования и науки РК от 07.06.2022 № 265 «Об утверждении норм оснащения оборудованием и мебелью организаций дошкольного, среднего образования, а также специальных организаций образования» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013272>

23. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 03.10.2022 № 415 «Правила организации и проведения курсов повышения квалификации педагогов, а также посткурсового сопровождения деятельности педагога» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V160001342>

14. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 декабря 2020 года № 569 «Об утверждении Руководства по межведомственному взаимодействию по выявлению и работе с фактами насилия и жестокого обращения в отношении несовершеннолетнего».

15. Совместный приказ Министра внутренних дел Республики Казахстан от 23 января 2019 года № 49 и Министра образования и науки Республики Казахстан от 23 января 2019 года № 32 «Об утверждении Стандартов и требований к оснащению организаций дошкольного и среднего образования системами видеонаблюдения» <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1900018239>

16. Приказ Министра просвещения РК от 01.03.2023 № 56 «Об утверждении Типовых правил организации работы Попечительского совета и порядок его избрания в организациях образования». Гл. 3, п.п. 6, 10, 15, 16. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1700015584>

17. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 31 августа 2022 года № 385 «Об утверждении Типовых правил деятельности организаций дошкольного, начального, основного среднего, общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, специализированных, специальных, организациях образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, организациях дополнительного образования для детей и взрослых» Гл.1 п. 2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029329>

18. Приказ и.о. Министра просвещения Республики Казахстан от 25

августа 2022 года № 377 «Об утверждении Правил деятельности психологической службы в организациях среднего образования».

19. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 января 2022 года № 6 «Об утверждении Правил психолого-педагогического сопровождения в организациях образования».

20. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 декабря 2020 года № 569 «Об утверждении Руководства по межведомственному взаимодействию по выявлению и работе с фактами насилия и жестокого обращения в отношении несовершеннолетнего».

21. Дашук И.Н., Николаев В.А., Дашук К.В. Профессиональная подготовка будущих социальных педагогов к предотвращению школьного буллинг // Ученые записки Орловского государственного университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2019. — №1 (82). – С.217-222.

Дополнительная литература

22. Всемирная декларация об обеспечении выживания, защиты и развития детей (принята в Нью-Йорке 30 сентября 1990 г.).

23. Конвенция о защите детей от сексуальной эксплуатации и сексуального насилия (принята Советом Европы 25 октября 2007 г. в городе Лансароте, Испания).

24. Конвенции о борьбе с дискриминацией в области образования (принята Генеральной Ассамблеей ООН 14 декабря 1960 г.).

25. Саламанкская декларация и рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями (приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество, Саламанка, Испания, 1994 г.).

26. Мальцева О. А. Профилактика жестокости и агрессивности в школьной среде и способы её преодоления. URL: <http://do.gendocs.ru/docs/index-66084.html>

27. Предотвращение насилия в образовательных организациях: информационно-методическое пособие для руководителей и педагогических работников образовательных организаций/Глазырина Л. А., Костенко М. А., Лопуга Е. В. / под ред. Епоян Т. А.; Уполномоченный по правам ребенка в Республике Карелия и др. – 3-е издание, переработанное. – Петрозаводск: Verso, 2020.

28. Формирование психологически безопасной образовательной среды: диагностический инструментарий, программы и технологии. Методические рекомендации для педагогов-психологов / авт.-сост.: Е. В. Мазурова. – Барнаул: КГБУ «Алтайский краевой центр психолого-педагогической и медико-социальной помощи», 2019. – 72 с. [Электронный ресурс].

29. Юрков Г. А. Ранняя и непосредственная профилактика противоправного насилия в среде несовершеннолетних. URL: <http://www.superinf.ru>

30. Организация работы школьных служб медиации: Методические рекомендации. /Сост. Г. С. Копбаева, Е. М. Антипкина, Е. А. Горбатова и др. –

Караганда: Изд-во КарГУ, 2019.

31. К вопросу о насилии как научном понятии / Сафа Сахиб Мамедова. Молодой ученый. – 2016. – № 8 (112).
URL: <https://moluch.ru/archive/112/28582>

32. Фейдл Ч., Бялик М., Триллинг Б. Четырехмерное образование: Компетенции, необходимые для успеха / Чарльз Фейдл, Майя Бялик, Берни Триллинг: Пер. с англ. – М.: Издательская группа «Точка», 2018.

33. Школьный климат: концепция и инструмент измерения / Д. А. Александров, В. А. Иванюшина, Д. К. Ходоренко, К. А. Тенишева/ Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики», Лаборатория социологии образования и науки НИУ ВШЭ – Санкт-Петербург. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2018.

34. Шеръязданова Х.Т., Ауталипова У.И. Возрастная психология. Учебник, 2018. – 360 с.